

Beste lezer,

Wachtend op het vliegveld, luierend aan het zwembad of 's avonds voor de tent: hoe je je vakantie ook invult, je hebt altijd wel een rustig moment om te lezen. Met dit vakantieboek stap je even uit de dagelijkse drukte en daag je je brein uit om kennis te nemen van andere werelden, vernieuwende visies, beeldende taal en prikkelende puzzels. En omdat een vakantieboek meer is dan dat, ontlocken columns en strips je wellicht een glimlach en laat je je geest dwalen terwijl je een kleurplaat kleurt.

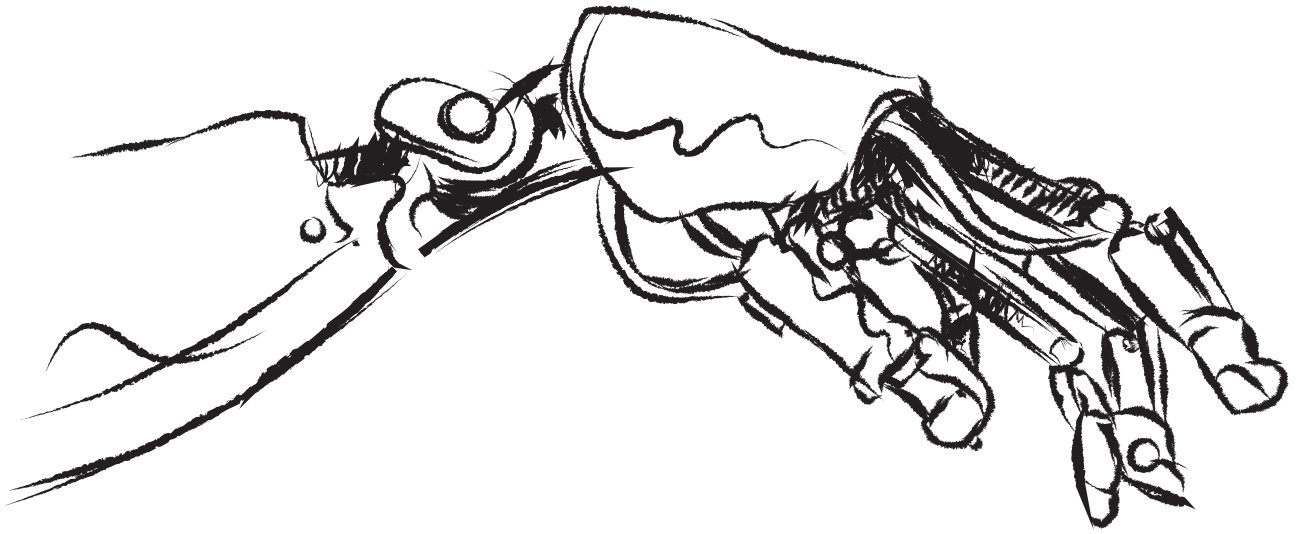
Het zijn de pareltjes uit alles wat we het afgelopen jaar langs hebben zien komen op de uitgeverij. Daarbij hebben we vooral gekeken naar wat nieuw en relevant is voor professionals, ondernemers en managers, maar ook tijdloze informatie ontbreekt niet. We zijn nieuwsgierig naar wat je van het resultaat vindt en kijken ernaar uit om je mening te horen. Wellicht heb je zelfs tips voor de editie van volgend jaar?

Rest ons je veel plezier te wensen; met dit boek, op vakantie en op je werk!

De redactie

*Reacties
welkom*

@BUSINESSCONTACT
#VAKANTIEBOEK OF MAIL NAAR
START@BUSINESSCONTACT.NL

INLEIDING

Waar eindigt de reële wereld en begint de online werkelijkheid? Die vraag zal steeds moeilijker te beantwoorden worden. Met de komst van de meta-verse zullen je offline en online handelingen steeds meer in elkaar overvloeien en in elkaars verlengde liggen, nog veel meer dan nu al het geval is.

Het grote publiek hoorde eind oktober 2021 van Mark Zuckerberg wat de metaverse inhoudt: een online omgeving – uiteraard gefaciliteerd door Facebook, dat maar meteen de bedrijfsnaam veranderde in Meta – waar alles samenkomt: sociale omgevingen waar je met VR-bril of via *augmented reality* je vrienden kunt ontmoeten om samen te gamen, te dansen of diepe gesprekken te voeren, winkels waar je spullen kunt kopen om offline of online te gebruiken en die ook meteen kunt betalen, plekken waar je muziek kunt luisteren en ontdekken, het nieuws kunt volgen, een cursus kunt volgen, je bankzaken kunt regelen, foto's kunt bewerken en delen, kunt handelen in NFT's en nog veel meer. Alles wat je nu al online doet (en meer) in één omgeving, waar alles vloeiend in elkaar overloopt.

Geen losse apps die wel of niet samenwerken en waar je in verdwaalt (stuurde hij dat filmpje nou via Messenger of in een mail?), maar één plek voor alles.

Eén plek voor alles klinkt goed, maar het roept ook direct heel veel vragen op, bijvoorbeeld over de bescherming van je data. Want wie hebben er toegang tot alles wat je daar op die ene plek doet? Wie mag jou daar bestoken met advertenties, en welke gegevens mogen ze gebruiken om een profiel van je op te bouwen? Kom je de metaverse wel in als je data wilt afschermen? Wie bepaalt dat eigenlijk? En is er, ook op den duur, een alternatief? De Big-Tech-bedrijven hebben geen al te best trackrecord als het aankomt op de bescherming van onze data of ethisch handelen. Moeten we hun nog meer macht geven, nog meer informatie over ons online doen en laten? En hoe kunnen we erop vertrouwen dat de informatie die we in de metaverse vergaren echt en compleet is? Nu al zorgen algoritmes ervoor dat we in filterbubbels gevangen zitten, die als echokamers van ons eigen gelijk fungeren. En verschillende landen hebben het verspreiden van *fake news* tot een ware kunst verheven én blokkeren de toegang tot objectieve feiten, waardoor het niet meer vanzelfsprekend is dat wat je leest ook waar is.

Zelfs zonder flagrante leugens kun je je vraagtekens zetten bij de waarheid in de metaverse. Op onze huidige sociale media laten veruit de meeste mensen zich alleen van hun beste kant zien: op vrolijke, jaloersmakende momenten, op hun paasbest en anders met een mooi filtertje eroverheen (of allebei). Is wat we online van onze vrienden zien wel zo echt? En is het realistisch om te verwachten dat we in de metaverse, waar we onze lichamelijke verschijning compleet kunnen aanpassen, ineens compleet eerlijk zullen zijn over hoe we ons voelen en hoe we er werkelijk uitzien?

Tot nu toe lukt het de meeste mensen gelukkig nog goed om onderscheid te maken tussen de offline en online werkelijkheid. De kans is groot dat we daar ook na de komst van de metaverse nog toe in staat zullen zijn. Wie weet helpt de metaverse ons zelfs om de thema's die nu in onze samenlevingen spelen breder te laten leven, en gezamenlijk oplossingen te vinden voor de uitdagingen waar we voor staan. In de metaverse zullen veel van de issues die in onze samenleving spelen ook bestaan; mensen zijn immers mensen, of ze nou offline of online zijn. Hoe mooi zou het zijn als we de kracht van de metaverse kunnen inzetten om de uitdagingen van onze tijd aan te gaan? Klimaatverandering is misschien wel het urgentste probleem waar we voor staan. Onze wereld is niet berekend op ongebreidelde groei. Het roer moet om, en daar moet iedereen op ieder niveau zijn of haar steentje aan bijdragen. Overheden, individuele burgers maar zeker ook bedrijven hebben daar een rol in. In *Netto positief* toont Paul Polman aan dat duurzaam ondernemen niet ten koste hoeft te gaan van het succes van het bedrijf. En in *De weg naar duurzaam ondernemen* geven Jan Beyne en Sara Vermeulen voorbeelden én een praktisch stappenplan om tot een schonere bedrijfsvoering te komen.

Een ander heet hangijzer is sociale ongelijkheid. In *Fantoomgroei* (Managementboek van het Jaar 2021) onderzoeken Sander Heijne en Hendrik Noten hoe het komt dat de medewerkers niet meeprofiten van de winst van hun

bedrijven, en dat vitale sectoren als het onderwijs en de zorg door marktwerking zijn uitgehold, terwijl we echt niet zonder kunnen. Eerder kaartte Thomas Piketty in *Kapitaal in de 21ste eeuw* al aan dat werken minder loont dan rentenieren, een gegeven dat ook in talloze artikelen en tv-programma's aan bod komt.

Ook op andere vlakken heerst nog ongelijkheid. Vrouwen krijgen bijvoorbeeld nog steeds minder betaald dan mannen terwijl ze hetzelfde werk doen, zoals Sophie van Gool aanvoert in *Waarom vrouwen minder verdienen*. Van Gool toont in haar boek indringend aan hoe diepgeworteld, wijdverbreid en hardnekkig de achterstelling van vrouwen is, niet alleen waar het hun salaris betreft.

En dit lot treft niet alleen vrouwen, maar ook mensen met een andere culturele of etnische achtergrond dan de Nederlandse, en mensen met een andere genderidentiteit of seksuele geaardheid dan de heteroman. In *Onbewuste vooroordelen* laat Pamela Fuller zien hoe ons brein werkt, hoe we onszelf op bias kunnen betrappen en voorbij die automatische vooroordelen komen.

In *De inclusiemarathon* van Kauthar Bouchallikht en Zoe Papaikonomou wordt overtuigend aangetoond hoe belangrijk gevarieerde teams zijn. Met alleen het witte, mannelijke heteroperspectief lossen we de problemen van de 21^e eeuw simpelweg niet op. De auteurs geven ook handvatten om inclusie op de werkvloer vorm te laten krijgen.

En dat is nodig, want het besef dat inclusiviteit niet vanzelfsprekend is, en dat misbruik van de eigen positie altijd op de loer ligt, daalt steeds verder in. In *Onder commissarissen* legt Marilieke Engbers de verborgen dynamiek bij toezichthouders bloot. Joris Luyendijk onthult in *De zeven vinkjes* hoe zijn oogkleppen pas afvielen toen hij zelf het slachtoffer werd van uitsluiting. De recente excessen in de toeslagenaffaire en het schandaal bij *The Voice of Holland* tonen aan dat we nog een lange weg te gaan hebben. Maar we zijn tenminste op weg.

De aandacht voor de eigen identiteit en het inzicht in de waarde van diversiteit kunnen niet los gezien worden van de individualisering die al decennialang in de westerse wereld gaande is. De kerk heeft haar invloed verloren en het socialisme is haar charisma kwijt, wat weer effect heeft op hoe wij naar onszelf en de maatschappij kijken; we zijn meer op onszelf gericht en minder op het collectief. Dat heeft als neveneffect dat we ons minder om elkaar bekommeren en onze (vermeende) rechten steeds luider opeisen. In *Het agressieparadijs* gaat Caroline Koetsenruijter in op de verharding in de samenleving, die steeds verontrustender vormen aanneemt. We moeten het samen zien te rooien, maar hoe doen we dat als we tegenover elkaar staan in plaats van naast elkaar?

Een ander fenomeen dat de onderlinge afstand vergroot is de groeiende nadruk op prestaties; iets wat zich uit in het bijhouden van de vorderingen van zelfs heel jonge kinderen op school en het uitdrukken van medische handelingen in kpi's. In *De meetmaatschappij* legt Berend van der Kolk uit hoe de drang om beloning te koppelen aan meetbare resultaten leidt tot makkelijk scoren, en wat we daarmee verliezen. In zijn algemeenheid kun je stellen dat het stimuleren van competitie en het meten van prestaties op alle mogelijke gebieden veel druk legt op mensen en hen eerder uit elkaar speelt dan dat het hen verenigt.

Alle individualisering ten spijt is en blijft de mens een sociaal dier, en we hebben elkaar nodig om vooruit te komen. Om tot een zinnige bijdrage te komen, moeten mensen zich echter op hun gemak voelen. In *De onbevreesde organisatie* van Amy Edmondson wordt het belang van een emotioneel veilige werkomgeving benadrukt. En in *De 5 frustraties van teamwork* geeft Patrick Lencioni advies over het samenstellen en managen van succesvolle samenwerkingsverbanden. De rol van het management is daarin van doorslaggevend belang, zoals Inge Nuijten aantoont in *Dienend-leiderschap*.

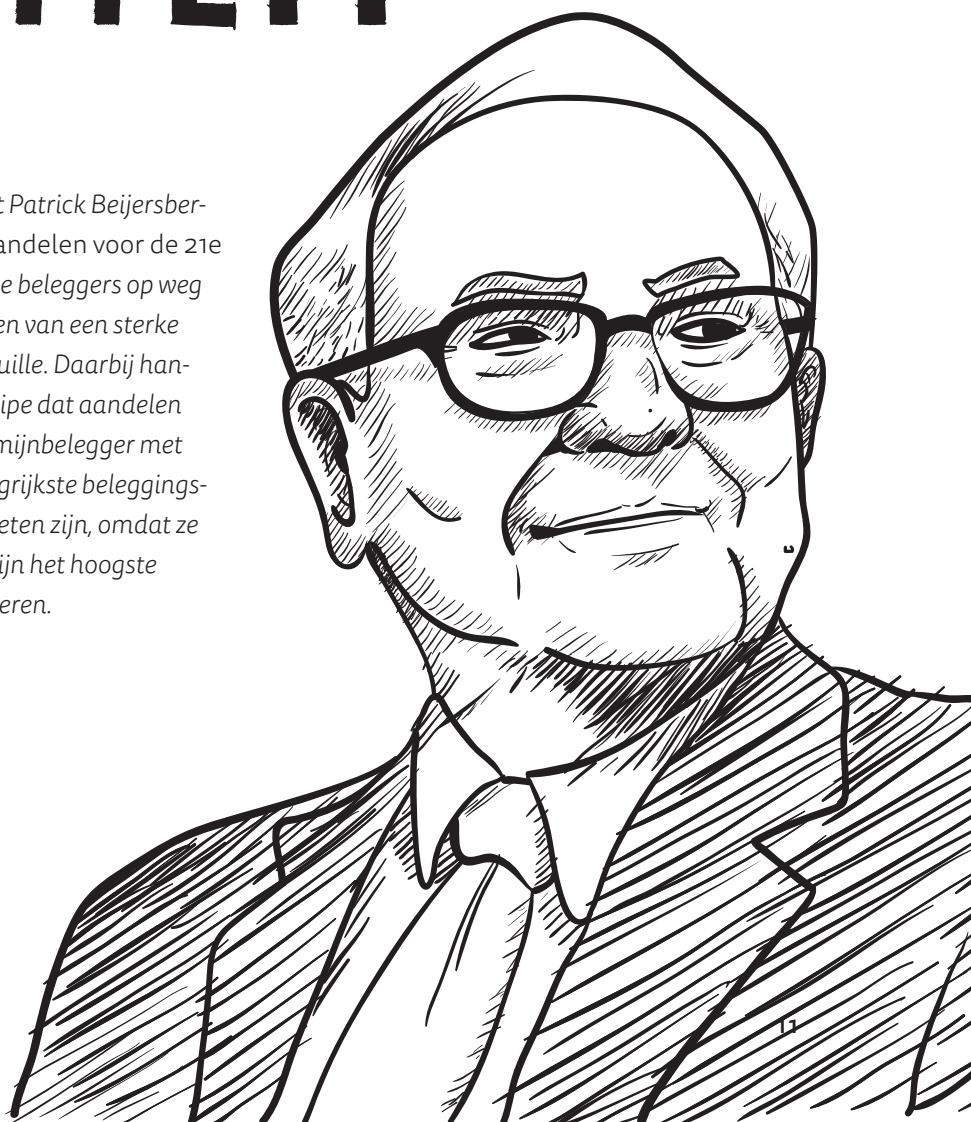
Klimaatverandering, sociale ongelijkheid, een gebrek aan inclusiviteit en de verharding in de maatschappij zijn maar een paar van de grote onderwerpen waar we met elkaar over moeten praten, waar we onze richting in moeten bepalen en keuzes in moeten maken. Alle verandering begint met bewustzijn. De metaverse kan bij uitstek een plek zijn waar we informatie over een onderwerp verzamelen, het debat aangaan, verschillende scenario's doornemen, et cetera. Technologie heeft altijd in dienst gestaan van de mens. Waarom zou dat met de metaverse anders zijn?

Daarbij moeten we wel de valkuil zien te vermijden om technologische ontwikkelingen leidend te laten zijn, vanuit een optimistisch geloof in vooruitgang of uit angst om de boot te missen. Technologie is op zichzelf nooit de oplossing. Het kan wel een effectief middel zijn om een transparante, wendbare en 'lerende' cultuur op te bouwen, zoals Menno Lanting in *Uit het transformatiemoeras* aantoont.

Het draait allemaal om evenwicht; om vooruitgang die niet ten koste gaat van de aarde; om een eerlijke verdeling van de welvaart; om de balans tussen individualisering en collectiviteit, en om een realistische kijk op technologie: op de gevaren en de kansen die ze biedt. Als we dat evenwicht vinden, lukt het ons vast om zowel de virtuele als de fysieke wereld een stukje beter te maken.

BELEGGEN *als* WARREN BUFFETT

Beleggingsexpert Patrick Beijersbergen helpt in 27 aandelen voor de 21e eeuw beginnende beleggers op weg met het aanleggen van een sterke aandelenportefeuille. Daarbij hanteert hij het principe dat aandelen voor de langetermijnbelegger met afstand de belangrijkste beleggingsvorm zouden moeten zijn, omdat ze op de lange termijn het hoogste rendement opleveren.

De manier waarop ik naar aandelen kijk en mijn portefeuillekeuzes maak, is ontleend aan de manier waarop Warren Buffett belegt. Buffett wordt ook wel het orakel van Omaha genoemd en is als belegger wereldwijd net zo legendarisch als Johan Crujff als voetballer. En zijn beleggingswijsheden zijn soms net zo cruijffiaans.

De fabel van de haas en de schildpad, daar doet de beleggingsbenadering van Warren Buffett misschien nog wel het meest aan denken. De twee dieren doen een hardlooptwedstrijd die de haas makkelijk denkt te gaan winnen. Hij spant zich totaal niet in en denkt dat hij onderweg nog wel een dutje kan doen. Als de haas wakker wordt, ziet hij dat de schildpad de wedstrijd heeft gewonnen.

De moraal van het verhaal is duidelijk: hardlopers zijn doodlopers, langzaam maar zeker leidt tot het beste resultaat. Met beleggen is het precies zo. De meeste beleggers gedragen zich echter meestal vooral als de haas: ze zijn zeer overtuigd van hun eigen kunnen, ongeduldig en lomp, en onophoudelijk op zoek naar de snelste manier om rijk te worden.

Warren Buffett is de schildpad: bedachtzaam, verstandig maar vooral geduldig. Hij zit nu in de schaduw van die boom die hij lang geleden plantte. Buffetts manier van investeren vergt veel discipline en hard werk, want dat steekt hij er zelf ook in. Zijn uitspraken en beginselen zijn waarheden als een koe, soms zelfs open deuren, maar de kunst is toch om je er altijd aan te houden. Altijd, want je hoeft maar een paar dingen fout te doen en je kunt weer van voren af aan beginnen. Je koopt als belegger liever een goed bedrijf voor een redelijke prijs dan een matig bedrijf voor een fantastische prijs. En als je eenmaal een goed bedrijf in je portefeuille hebt, doe je het alleen weg als iemand er (veel) te veel geld voor geeft of als er betere alternatieven zijn. Te vaak handelen heeft geen zin en kost alleen geld. Veel particuliere beleggers zijn vaak bezig met timing: wanneer moet ik instappen, wanneer moet ik winst

nemen? Zij volgen allerlei technische analisten of andere tipgevers met de een of andere glazen bol. Warren Buffett gruwt daarvan. Het is onmogelijk de koersbewegingen op de korte termijn te voorspellen.

Over timing is al veel gezegd. 'Je moet kopen als het bloed door de straten vloeit,' zei baron Rothschild in de tijd van Napoleon al. En: 'Ik koop van bleke gezichten en verkoop aan de rode,' aldus zakenman en belegger John D. Rockefeller (1839-1937) toen hem werd gevraagd naar de oorsprong van zijn rijkdom. Koop dus juist bij als bij de andere beleggers de moed in de schoenen is gezakt, en verkoop als ze oververhit raken van enthousiasme. Maar koop dan wel alleen aandelen in de 'goede' bedrijven: die met een hoog rendement op het geïnvesteerde vermogen, sterke merken en een duurzaam concurrentievoordeel dat een *moat*, een slotgracht, om het bedrijf vormt, zegt Buffett.

Beleggers die zich niet gek laten maken door hun eigen emoties (en die van anderen), doen vaak goede zaken op de beurs. Buffett bracht deze wijsheid in praktijk in 2008, toen de beurzen door de crisis in de financiële sector hard onderuitgingen. In de jaarlijkse brief aan de aandeelhouders van 2008 schreef hij: *'Whether we're talking about socks or stocks, I like buying quality merchandise when it is marked down.'* Warren Buffett kocht in 2008 heel wat aandelen van bedrijven die het moeilijk hadden. De meeste daarvan daalden overigens in 2009 nog (veel) verder, maar in de jaren daarna maakte hij die verliezen meestal meer dan goed.

Er is maar één Warren Buffett. Maar wie een belegger in de geest van Buffett wil worden, kan dat doen door zich consequent aan zijn principes te houden. Goede rendementen komen dan vanzelf.

ADEM IN, ADEM UIT

Ben je gestrest? Doe de *fysiologische zucht*! Met deze eenvoudige ademhalingsoefening, ontwikkeld door neurowetenschapper Andrew Huberman, kun je jezelf in een halve minuut tot rust brengen. Dit is 'm:

1. Adem in door je neus en houd je adem even vast.
2. Voordat je uitademt, adem je een tweede keer in. Ook nu houd je je adem even vast, maar iets korter.
3. Adem vervolgens krachtig uit door je mond.

In de jaren dertig van de vorige eeuw ontdekten wetenschappers dat mensen deze ademhaling spontaan gebruiken om te hoge concentraties koolstofdioxide uit hun bloed te halen, wanneer ze extreem angstig zijn bijvoorbeeld, maar ook in hun slaap. Je kunt deze ademhaling dus ook bewust toepassen om de koolstofdioxide en daarmee de stress in je lichaam te verlagen.

HOE WIL *je* *je* PRODUCT?

